

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
נשא
סיון ה'תשע"ג ב'שכ"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

הבנת המשנה באבות 'הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה'
דין כוונה בקרית שמע ובתפילת שמונה עשרה, ומה הפתרון למי שלא
כיוון בשמונה עשרה.
פירוש המלים 'ותן חלקנו בתורתך'.
עניין אמירת מזמור לדוד י"י רועי לא אחסר בתפילת ליל שבת בנעימה ובאיטיות,
ולא כמו אמירת המזמור 'למנצח' שלפניו. וסיבת הסלסול המיוחד בפסוק 'תערוך
לפני שלחן, במלה "שלחן".
טעמים נוספים לפירוש המלים "עורבא פרח".

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול הלשון – 03-6171031
מספר השיעור במערכת קול הלשון – 333
מספר השיעור בדיסקים – 207

השיעור מוקדש לרפואת ידידנו
הרב ליאור מאיר מועלם בן רבי אברהם יצ"ו,
וכן לרפואת מרת שרונה חיה בת הרב משה זכריה שתחי',
הקב"ה ישלח להם רפואה שלמה
בתוך שאר כל חולי עמו ישראל, אבי"ר.

השיעור מוקדש לרפואת ידידנו הרב ליאור מאיר מועלם בן רבי אברהם יצ"ו, הוא שוכב על ערש דווי, צריכים להתפלל עליו באופן מיוחד, הקב"ה ישלח לו רפואה שלמה בתוך שאר כל חולי עמו ישראל. וכן לרפואת שרונה בת הרב משה זכריה שתחיה, הקב"ה ישלח לה רפואה שלמה בתוך שאר כל חולי עמו ישראל אמן.

הבנת המשנה באבות 'הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה'. המשנה במסכת אבות אומרת [פרק ג' משנה י"ג] הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה. הזכרנו משנה זאת לפני כמה שיעורים ומוצש"ק בהר בחקותי התשע"ג, בקשר לרבי שמעון שאמר זאת במסכת אבות, האם זהו רבי שמעון בן נתנאל או רבי שמעון בר יוחאי. דיברנו מיהו בעל המאמר, אבל תוכן מאמר זה עדיין צריך הסבר, מה כוונתו. הסברנו למה רבי שמעון אמר זאת, ומדוע הדבר קשור דוקא אליו. אבל זהו דבר הנוגע להלכה למעשה לכל אחד ואחד, וצריך לדעת את הפרטים, כי ח"ו עלול להיות שלא יוצאים ידי חובת דאורייתא או דרבנן, ואלו דברים שהם לעיכובא. התנא ר"ש אומר, 'הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה', אולם הוא לא הסביר במה יש להיות זהיר? האם בעצם הדבר, כיצד לעשותו, או בכוונה של דבר זה? ולמה דוקא שתי מצוות הללו? אחד הפירושים הוא, שבמצוות אלו של ק"ש ותפילה, הכוונה היא לעיכובא. ההלכה בשו"ע [סימן ס' סעיף ה'] היא, הקורא את שמע ולא כיוון ליבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל, לא יצא ידי חובתו. והשאר, אם לא כיוון ליבו, אפילו היה קורא בתורה או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא. והוא שכיוון ליבו בפסוק ראשון.

דין כוונה בקרית שמע ובתפילת שמונה עשרה ומה הפתרון למי שלא כיוון בשמונה עשרה.

כידוע, ישנה מחלוקת הפוסקים, מהי חובת קרית שמע מן התורה. יש אומרים, שזהו הפסוק הראשון. יש אומרים, כל הפרשה הראשונה. ויש אומרים, שתי הפרשיות. אבל הכוונה המעכבת, היא רק בפסוק הראשון. ואם לא כיוון ליבו בפסוק הראשון, אמר אותו

מבלי להבין מה שהוא מוציא מפיו, לא יצא יד"ת. איננו מדברים כאן על כוונה לצאת ידי חובת המצוה, זוהי הלכה אחרת, האם מצוות צריכות כוונה או מצוות לא, וגם בכך ישנם חילוקי דעות, האם הדבר מעכב רק לגבי הפסוק הראשון או גם בכל הפרשיות, אבל כעת אנו מדברים על כוונה בהבנת העניין, שצריך להבין את המלים שהוא מוציא מפיו.

הכוונה הפשוטה של הפסוק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל [ודברים ו' ד'], מסביר רש"י בפרשת ואתחנן [שם], 'שמע ישראל' היינו, תבין עם ישראל, ה' שהוא אלדינו עתה, ולא אלהי האומות עובדי עבודה זרה, הוא עתיד להיות ה' אחד. כלומר, אומות העולם אינם מכירים כעת את ה' אלדי ישראל. אבל לעתיד לבא יהיה ה' אחד, לא יהיו אמונות אחרות ודעות זרות, כולם יכירו ויאמינו בה'. 'לתכן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך', האלוה שלנו יהיה לעתיד לבא אחד לכולם. כך רש"י מסביר, וזהו הפשט הפשוט. ובאופן כללי, מטרת הכוונה בקרית שמע, היא לקבל עול מלכות שמים. שאדם מקבל על עצמו את אלהותו של הקב"ה, ע"י שהוא הולך בדרכיו ושומע בקול מצוותיו. זאת למרות שבעצם ישנם הרבה כוונות נוספות בקרית שמע.

מהרי"ן בעץ חיים [דף ל"ה ע"ב] מרחיב בזה, הוא מביא את פירוש רש"י, כתב רש"י פרשת ואתחנן, שמע ישראל, התבונן ישראל. המלה 'שמע', מתפרשת פעמים רבות לא כשמיעת האוזן ממש, אלא הדבר יותר עמוק. הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר פִּי אֶזְכָּר אֶל עַמִּים שְׁפָה בְּרוּרָה לְקִרְא כָּל־שָׂם יְיָ לְעַבְדוֹ שָׂם אֶחָד [צפניה ג', ט"ז]. ונאמר, בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד [זכריה י"ד, ט"ז]. גם כאן הכוונה שלעתיד ה' יהיה אחד. מהרי"ן מאריך על כך, ומביא כל מיני כוונות, גם עניינים על פי הנסתר. בסופו שלדבר הוא אומר, וכתוב בספר הזוהר, דבאיזה כוונה שמכווין, שפיר איהו. והכל ניתנו מרועה אחד, ולכוונת ייחוד כולם הולכים. אבל לכל

שערי יצחק – השיעור השבועי

כתב המשנה ברורה וס"ק א"ג, וירגיל אדם עצמו לכוון עכ"פ בחתימת של-כל ברכה. ובס"ק ב' כתב, שיכווין, היינו פירוש המלות. על כן, מה נכון מאוד להמונים, שילמדו פירוש המלות של-כל התפילה. בעבר יש אנשים שלא דיברו בלשון הקודש, לא הבינו את השפה, א"כ היה צורך שיבינו לפחות את המשמעות. אולם אפילו מי שמבין את המלים, אבל להבין את רעיון התפילה, ג"כ כדאי ללמוד במפרשים. מי שיכול לעשות לו קביעות, כגון ללמוד פירוש "עץ חיים" למהרי"ץ על סדר הברכות, אין ספק שהתפילה שלו תיראה אחרת. כל פעם לעיין ולהסתכל, כעת הוא יכווין לפחות בברכה הזאת, ובפעם הבאה יכווין בברכה אחרת, בסופו של-דבר הקב"ה יצרף לו מכל התפילות. פעם הברכה הזאת, ופעם הברכה הזאת, ומזה אפשר בסוף לעשות תפילות שלימות. מובא בשערי אורה להר"י גיקאטיליא [שער שני] כי, כאשר אדם מכווין בתפילתו, תפילה אחת בכוונה גדולה, זה מעלה את כל התפילות הפסולות. יש רמז לכך בכתוב, י"י יספר בכתוב עמים ותהלים פ"ז ו"ג. ונסביר זאת בל"נ בהזדמנות. כמרבן כשאדם אוכל שלא לשם שמים, אלא בגלל שהוא רעב, או בגלל שהתאוה לאכול, הוא יודע שצריך לכוון אבל הוא לא כיוון, שכח ולא שם לב, כאשר הוא מכווין פעם בשבוע או אפילו פעם בחודש את האכילה לשם שמים, הוא מתקן בכך את כל האכילות הפסולות. כך כתוב בס' קדושת ישראל, בסוף פרק עשירי. וכך הדבר גם בתפילות, כמו שאמרנו, אדם שהתפלל בלי כוונה, כאשר הוא מתפלל תפילה אחת בכוונה הראויה, הדבר מעלה את כל התפילות. התפילות שלא כיוון בהם, אמנם הם לא התקבלו, אבל הם לא נידחו, לא זרקו אותם לאשפה, אלא הן מחכות. וכאשר תהיה תפילה בכוונה, או שיצטרפו לו כמה וכמה ברכות לתפילה שלימה, הדבר מעלה את כולם.

הפחות, יש צורך בכוונה הפשוטה. דהיינו, שאדם יקבל עליו עול מלכות שמים. ואם הוא מכווין בפירוש המלים והמשמעות, כפי שאמרנו בשם רש"י, הדבר טוב. אבל אם הוא בכלל לא שם לב למה שהוא אומר, הוא רק 'אמר', בטוח שהוא אמר אבל הוא לא חשב על משמעות המלים, לא יצא ידי חובתו. כך לגבי פסוק 'שמע ישראל'.

לעניין הכוונה באמירת 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', ישנם חילוקי דעות בין האחרונים. יש אומרים, שיצא ידי חובה. ויש אומרים, שלא יצא ידי חובה. נוטה יותר שיוצאים ידי חובה, אבל הדבר אינו כל כך פשוט.

הדבר היותר מסובך, הוא עניין הכוונה בתפילת שמונה עשרה. 'הוי זהיר בקרית שמע ובתפילה'. לא פשוט לכוון בכל ברכות שמונה עשרה. אפילו גדולי האמוראים, מובא בירושלמי מסכת ברכות [פרק ב' סוף הלכה ד'], שהם לא עמדו בזה. אבל לא בגלל שהיו להם כל מיני דברים בטלים בראש, אלא בגלל שהם עסקו בתורה, ראשם היה שקוע בתורה, וא"כ היה קשה להם להתעמק בתפילה, כפי מסבירים שם המפרשים. זה נושא בפע"צ. אבל עכ"פ ההלכה היא, שלפחות בברכה הראשונה, דהיינו ברכת אבות, הדבר מעכב.

כן פסק מרן בשו"ע וסימן ק"א סעיף א"ג, המתפלל צריך שיכווין בכל הברכות. ואם אינו יכול לכוון בכלם, לפחות יכווין באבות. ואם לא כיוון באבות, אף על פי שכיוון בכל השאר, יחזור ויתפלל. בדיעבד, אם אדם לא כיוון בתפילת שמונה עשרה, אבל לפחות בברכת אבות הוא כיוון, יצא ידי חובת תפילה. ואם לא כיוון באבות, צריך לחזור ולהתפלל פעם נוספת. בא הרמ"א ואומר, והאידנא אין חוזרין, בשביל חסרון כוונה. מה יעזור שתחזור? שאף בחזרה, קרוב הוא שלא יכווין, אם כן למה יחזור.

ממשיך המשנ"ב ואומר, ועל כל פנים, של-ברכת אבות ומודים, בודאי יש חיוב עליו לידע ביאורו. מה שחשוב בעיקר בתפילה, היא הברכה הראשונה שחותמת 'מגן אברהם', וברכת 'מודים'. בשתי הברכות האלה, ישנם ראשונים הסוברים שהדבר לעיכובא. מרן פסק בשו"ע שרק 'ברכת אבות' לעיכובא, אבל יש דעות שאפילו ברכת מודים מעכבת.

מדוע דוקא ברכת אבות? כותב המשנ"ב וס"ק ג', כי הוא סידור שבחו של-מקום. על כן, אינו בדין שיהא אז פונה לבבו לדברים אחרים. ויש פוסקים, דגם 'מודים' חשוב כ'אבות' לכתחילה. כאן הוא מביא את הדעה הזאת. ואם הוא משער שאפילו באבות לא יכווין, לא יתפלל כלל עד שתתיישב דעתו, שיוכל על כל פנים לכוון באבות. אדם הרואה בעצמו שהוא טרוד, יש משהו המפריע לו, והוא בטוח שכעת אם הוא יתפלל, תפילתו תהיה בלי כוונה, אינו מסוגל לכוון, א"כ שימתין ולא יתפלל. אא"כ הוא רואה שכבר עובר זמן התפילה, אז עדיף שלפחות תהיה תפילה, אפילו שהיא ללא שום כוונה. אבל אם יש פנאי, לפחות שיוכל לכוון באבות, אזי הוא צריך להמתין ולא להתפלל כעת.

להלכה למעשה, המשנה ברורה מביא עצה בעניין זה, שהרי לא פשוט לאדם המתפלל שמונה עשרה לכוון, הרי אנחנו כל הזמן חוזרים על אותה התפילה, כבר התרגלנו לזה, וקשה לכוון בדבר שאין בו חידוש. אם היתה תפילה חדשה, היה יותר קל לכוון בה. אבל כשחוזרים כל הזמן על אותו הדבר, הדבר לא קל, ומצוי שיש חסרון כוונה. אדם תופס את עצמו פתאום, 'מלך רחמן מושיע ומגן', אינו יודע מה הוא אמר. הפה שלו התנועע, אבל מה הוא חשב? כלום. הוא בכלל לא היה מונח בעניין.

לכן מביא המשנ"ב וס"ק ד', בשם החיי אדם וכלל כ"ד דין ב', נ"ל כיון דמצד הדין צריך לחזור ולהתפלל, עכ"פ אם נזכר קודם שאמר בא"י בסוף ברכה, יחזור לומר מאלדי

אברהם וכו'. דהיינו, אם הוא כבר סיים 'ברוך אתה ה' מגן אברהם', אזי אין כבר מה לעשות, וזהו כפסק הרמ"א שלא חוזרים בשביל חסרון כוונה, כי ספק גדול אם כשיחזור עוד פעם על הברכה האם הוא יכווין. אבל אם עדיין הוא לא אמר 'ברוך אתה ה', ואין כאן חשש של 'ברכה לבטלה', א"כ הוא יכול לחזור על הברכה עוד פעם, ועכשיו הוא כבר יתפוס את עצמו, ויוכל להגיד זאת בכוונה.

בעבר אמרנו [שיעור מוצש"ק נצבים וילך ה'תשס"ט, ומוצש"ק בראשית ה'תשע"א, ומוצש"ק כי תבוא התשע"ב], שלדין ישנה עצה אפילו לאחרי כן. דהיינו, גם אם אדם סיים כבר 'ברוך אתה ה' מגן אברהם', ואפילו אם המשיך אחרי כן עוד כמה ברכות, יכול לחזור את הברכות בהרהור. כיון שביארנו בס"ד שלפי שיטת רבינו הרמב"ם, כמו שמדייקים ממנו כמה אחרונים, גם בברכות שמונה עשרה אומרים 'הרהור כדיבור דמי'. זה דבר שאינו סותר, ולא קשור לדעת מרן או למנהגים. הרי כידוע, בעניין ספק ברכות להקל, אנחנו סומכים בשעת הצורך על שיטת הרמב"ם, לברך בהרהור, כל שיש ספק בברכות, ומצד עיקר הדין אמרינן סב"ל, דהיינו ספק ברכות להקל. אם אדם מסתפק, האם הוא צריך לברך או שלא, הדין הוא שלא לברך, כיון שהברכות אינן מעכבות. דבר זה הוא גם לגבי ברכת המצוות, וגם לגבי ברכות הנהנין. אם אינך יודע אם ברכת או לא, אל תברך. וכן אם יש מחלוקת פוסקים, וכדומה. אבל ישנה עצה, לברך בהרהור בלב. ופה יש רק ריווח. כיון שלפי דעת הרמב"ם וברכות פ"א ה"ז, והסמ"ג ועשין כ"ז, וי"א גם הריא"ז [פ"ב הלכה ג' א'], הרהור כדיבור דמי. אמנם רוב הראשונים לא מסכימים לכך, וגם השו"ע לא פסק כן ועיין סימן ס"ב סעיף ג', אבל הרמב"ם סובר דאמרינן אף בנ"ד הרהור כדיבור דמי. אם אדם בירך בהרהור, בא לשתות ולא אמר את הברכה בפה אלא חשב את נוסח הברכה בליבו, יצא ידי חובה. אמנם לפי השו"ע הדבר אינו מועיל,

שערי יצחק – השיעור השבועי

אין לו כבר למה לחזור. אבל כעת הוא נמצא באמצע התפילה, אתה עכשיו כעין 'חמר גמל' ועיין עירובין ל"ח ע"ב, א"כ כיצד ימשיך? ואיך יחזור? מה עושים? אומר הביאור הלכה, אם אדם בסוף 'ברוך אתה ה' מגן אברהם', גמר את הברכה ולא כיוון, שישתוק, ימתין ויחכה עד שהש"צ יחזור את התפילה, ואז יכווין למה שהש"ץ אומר, משום שהש"צ מוציא את הרבים ידי חובתם. אמנם הוא מוציא רק את עמי הארצות, אבל כאן זה מצב של אין ברירה, ואכן השלוחי ציבור כיום בזמנינו אינם מתכוונים להוציא את האנשים ידי חובתם, כיון שהם יודעים שהאנשים מתפללים לבד בלחש, ואין עמי ארצות שאינם יודעים להתפלל, אבל בכל זאת כיון שלפי עיקר תקנת חז"ל החזרה נועדה להוציא את הציבור ידי חובתם, א"כ הדבר מועיל אפילו במצבים שלנו, שאנו בפועל לא עושים כך, כיון שהדבר מונח בעצם התקנה. אם כן, תשמע מהש"צ את 'ברכת אבות' ותכווין, ואז תמשיך 'אתה גבור'. כך הוא אומר. אבל מי עושה זאת? לא שמענו ולא ראינו.

וזה לשונו, לכאורה כוונתו, אם סיים השמונה עשרה, ולא כיוון באבות. אבל אם עומד אצל 'אתה גיבור', ונזכר שלא כיוון באבות, כיון דמצד הדין לא יצא בזה, היאך נאמר לו שיברך עוד ברכות שלא יצא בהם, אחרי דחסר לו ברכת אבות? וכי מפני שקרוב שלא יכווין, נאמר לו שיברך עוד ברכות שבודאי לא יצא בהם? כך היה נראה לי. והוא מוסיף ואומר, אבל מדברי החיי אדם [שם] משמע, דאינו חוזר, אפילו עומד אצל 'אתה גיבור'. ויותר נראה לי עצה אחרת באופן זה, שלא יאמר עוד עתה כלל, וימתין על הש"צ שיאמר ברכת אבות ויכווין לצאת, וכשיגיע הש"צ לברכת 'אתה גיבור' יתחיל בעצמו. דהלא בתפילה קי"ל, דאינו מוציא אלא דוקא מי שאינו בקי, משא"כ באבות, כיון שאינו יכול לברך אותה בעצמו. זאת העצה שנותן בעל ביאור הלכה.

ואדם זה יצטרך לחזור שוב לברך כיון שלא יצא ידי חובה, אבל לדעת הרמב"ם יצא ידי חובה בדיעבד בהרהור. א"כ זאת העצה, כאשר אדם נמצא במצב של 'סב"ל'.

ואין בזה חשש של ברכה לבטלה, כיון שלגבי הזכרת שם שמים נאמר לְבִטָּא בְשִׁפְתַיִם ויִקְרָא ה', ד"ז. זה כמו אדם שחושב עכשיו על שם ה'. אם הוא היה מבטא אותו בשפתיים, הרי שזו הוצאת שם ה' לבטלה, כיון שהוא מזכיר שם ה' בלי קשר, זאת לא תפילה או ברכה וכדומה. אבל אם אדם חושב 'ברוך אתה ה', חושב את שם הוי"ה ברוך הוא, וגם את המשך הברכה, אפילו שיחשוב כך אלף ברכות, אין בזה שום צד איסור. 'לבטא בשפתיים' כתיב, ואם לא הוציא את שם ה' 'בשפתיים', אפילו שחושב בראש את נוסחאות הברכות, אין בזה חשש הוצאת שם ה' לבטלה כלל. לכן זאת עצה טובה בכל ספק ברכות.

אולם הרבה אחרונים סוברים, שכל זה מדובר בברכות דעלמא, אבל לא לגבי תפילה. בתפילה, כיון שאדם עומד לפני המלך, הוא צריך להוציא בשפתיים. אבל מדיוק דברי הרמב"ם, כמו שבזמנו דייקנו ובשיעורים השבועיים הנו"ל] ואח"כ ראינו שהרבה אחרונים כבר דייקו כן מלשונות הרמב"ם בהלכות תפילה, שלפי שיטת הרמב"ם גם לגבי תפילת שמונה עשרה הדבר מועיל. בזמנו דיברנו לגבי השאלה החמורה, באדם ששכח לומר בעשי"ת 'המלך המשפט', אמר 'מלך אוהב צדקה ומשפט', א"כ מה יעשה? לכן זאת עצה טובה גם בנידון שלנו. דהיינו, לפחות יצא ידי חובה לפי שיטת הרמב"ם, שמועיל לברך בהרהור.

בא הביאור הלכה [שם ד"ה והאידנא] ואומר בנ"ד עצה, שקשה מאד לקיימה. הוא אומר, מה יעשה אדם שבאמצע תפילת שמונה עשרה נזכר שלא כיוון באבות? יש לו בעיניו כיצד הוא ימשיך? הרי הוא לא יצא ידי חובה? בשלמא אם הוא כבר גמר את התפילה, א"כ

בא הגרש"ז אוירבאך זצ"ל בספר הליכות שלמה והלכות תפילה פרק ח' סעיף ט', דף צ"ט, ושמחתי לראות שאת מה שאמרנו מקודם הוא מביא כאן בשם החזו"א. הוא כותב שהוא שמע זאת כשמועה בשם החזו"א. כך הוא כותב, מי שלא כיון באבות, ונזכר באמצע התפילה, אף שאין אנו נוהגים לחזור ולהתפלל, מכל מקום כיון שמדינא חוזר, לכאורה יש לנו בעיא, כי נכון שבפועל איננו נוהגים לחזור, אבל מעיקר הדין היה צריך לחזור, ראוי לנהוג כמו שאומרים משם החזו"א, להרהר בליבו מברכת אבות ואילך בכוונה עד מקום שעומד. הוא תופס כאן בפשיטות שהדבר מועיל, וגם ישתדל לכוון היטב במודים, כי כל מה שאפשר לתקן ראוי לעשות.

לגופו של-עניין, הוא מעיר הערה טובה על מה שהקשה הביאור הלכה, כיצד ימשיך את התפילה והרי הוא לא כיוון? איך יחזור, והוא 'חמר גמל'? אלא הוא אומר, הדבר לא נורא. כי נכון שמעיקר הדין הוא לא יצא ידי חובה, אבל אי אפשר לומר שהוא מברך ברכות לבטלה. הרי אדם שהתפלל שמונה עשרה ולא כיוון אפילו בברכת אבות, אין פירושו שברכותיו לבטלה. אלא שמעיקר הדין הוא לא יצא ידי חובת תפילה, אבל את המשך הברכות הוא יכול אפילו לכתחילה לברך. זה כמו שאדם עם הארץ או ילד מברך מבלי להבין, וכי זאת ברכה לבטלה? אפילו אדם גדול שאינו מבין מה הוא אומר, או אנשים פשוטים שאינם מבינים, ואתה אומר לו לברך, אפי' שאתה בטוח שהוא לא יכוין בשום דבר, מותר לו לברך. לכאורה איך אתה מכשיל אותו? אלא התשובה היא, שזאת ברכה לפי נוסח הברכה, ואינה ברכה לבטלה. אמנם היא לא ברכה מושלמת, לא כך צריך להיות, אבל זאת לא ברכה לבטלה. לכן מבחינה זו, אין בעיא.

בהערה [אות י"ג] הוא כותב, לגבי מה שכתב הביאור הלכה שישנה עוד עצה, ישתדל לכוון היטב במודים, כי כל מה שאפשר לתקן ראוי

לעשות, שהרי יש אומרים דמודים בעי כוונה כמו באבות, אלא שאם אי אפשר לו לכוון בשתייה, יכווין רק באבות. כמ"ש הבית יוסף [סימן ק"א] בשם הסמ"ק. לכאורה מה עדיף? אבות או מודים? אלא לפחות יכווין בברכת אבות. ותו, דעת הרוקח, דיצא בכך בדיעבד חובת הכוונה. בעל הרוקח הוא רבי אליעזר מגרמייזא, והוא אומר [הלכות חסידות, שורש זכירת השם], שאדם שלא כיוון בברכת אבות, יכווין בברכת מודים. יוצא לפי דבריו, שישנם שתי אפשרויות לצאת ידי חובה, לכל הפחות בדיעבד, או לכוון באבות, או במודים. הלכך אם אדם שכח לכוון באבות, יכווין במודים. וזה לשונו, המתפלל צריך שיכוין את ליבו בכולן, ואם אינו יכול לכוון את ליבו בכולן, יכווין ליבו באחת מהן, באבות או בהודיות. ממילא אומר הגרש"ז, אם כן, אף דלהלכה לא הזכירו דעה זו, מכל מקום כשלא כיוון באבות, כיון דאין אנו חוזרים להתפלל, ודאי ראוי שיזהר לכוון במודים, דבזה יצא בדיעבד על כל פנים לדעת הרוקח. כתוב פה [בהערה 43] את המקור, שזה 'בשם כתבי תלמידים'. ואכן זאת עצה טובה.

נמצא לפי"ז, שיש לנו שתי פתרונות. או שחוזר לברכת אבות, וזה הדבר הכי טוב. אפשר לעשות את שתי העצות גם יחד, והדבר אינו סותר. לומר זאת בהרהור, בין אם הוא נמצא בסוף 'ברוך אתה ה' מגן אברהם', ואפילו אם הוא נמצא בברכת 'מברך השנים', הוא יכול לחזור בחזרה ולומר את הכל בהרהור, ובברכת אבות ישתדל באופן מיוחד לכוון. [אין בזה חשש הפסק שהייה, אעפ"י שהוא באמצע התפילה, כיון שהוא עוסק אז בעניין התפילה עצמה]. או העצה השנייה, לכוון בברכת מודים.

בברכת אבות, צריכים לדעת את פירוש המלים, יש לכוון בכל מלה ומלה. מה הפירוש 'ברוך אתה ה' מגן אברהם'? זהו שנאמר, אָנְכִי מְגִן לְךָ, שְׂכָרְךָ הִרְבֵּה מְאֹד [בראשית ט"ו, א']. או כפי שמביאים המפרשים מן המדרש, שהקב"ה

שערי יצחק – השיעור השבועי

שכל אחד יחשוב ויוסיף מעצמו, אולי יהיו עוד פירושים. אמרנו עשרה פירושים מהמפרשים, ושלושה פירושים שאנו הוספנו בס"ד, וביקשתי מכם שגם שאתם תוסיפו.

היום בני נסים יצ"ו, עוררני לדבר מעניין. מה הפירוש שאנחנו אומרים ובתפילות שבת וי"טו ז'תן חלקנו בתורתך, לכאורה המשמעות הוא, שמדובר באלה שעוסקים בתורה בעיון ובעמקות, הכוונה היא לחדש חידושי תורה. אבל לכאורה קשה לומר שזאת הפשטות, כיון שהרי אומרים זאת בתפילת שמונה עשרה בשבת, וגם עמי הארצות אומרים זאת. וכי הם רוצים להגיד שיהיו להם חידושים? האם עמי הארצות, אנשים פשוטים, מבקשים לחדש חידושים בתורה? אלא הכוונה, שיעסקו בתורה. ז'תן חלקנו בתורתך פירושו, החלק שלנו בתורה. בשלמא אם הכוונה לחידושי תורה, פירושו שלכל אדם יש את החלק שנשמתו קיבלה בהר סיני, חידוש זה שייך לו ואף אחד לא יקח לו זאת ממנו. אנחנו מחפשים לחדש, רק שהאדם צריך להתאמץ בכדי להגיע לכך.

אותו הדבר אנו אומרים ב'תיקון' שלפני תפילת שחרית של שבת, לאחר 'שלוש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם', אומרים את המשנה 'יהי רצון שתבנה בית המקדש במהרה בימינו ונתן חלקנו בתורתך'. מבקשים שני דברים, שתבנה את בית המקדש, ושתתן חלקנו בתורתך.

לכאורה הדבר פלא. הסתכלנו במפרשים [כגון בעץ חיים למהרי"ץ ח"א דף קי"ח ע"ב ד"ה ותן, ובאוצר התפילות], ונראה שהם לא נכנסו לדיוק המלה 'חלקנו'. משמע שהכוונה היא, באופן כללי, שנעסוק בתורה. הם רק מבארים מה הקשר בין שני הדברים הללו, שאנו מבקשים על בית המקדש ועל לימוד התורה, מהו המיוחד בזה. אבל משמע מדבריהם, שהכוונה היא שכל אדם יעסוק בתורה.

הגין על אברהם בכבשן האש. בכל מלה ישנה כוונה, בכל דבר, אבל בברכה הראשונה, חוץ ממה שפותחים ומברכים את הקב"ה, אלדי אבותינו וכו', ישנה בברכה זו גם בקשה, ז'מביא גואל לבני בניהם'. אדם צריך לשים לב, שבברכה הזאת הכוונה היא, שבזכות אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, תבוא הגאולה. לפחות את המחשבה הזאת. ואם אפשר, רצוי לחשוב על כל פרט ופרט. גם ב'שמע ישראל', יחשוב על קבלת עול מלכות שמים.

דרך אגב, בזמנו שמעתי את הגרש"ז אורבאך זצ"ל שאמר זאת דרך אגב בשיעור, בישיבת קול תורה. פה הם כתבו זאת בשם 'כתבי תלמידים'. אינני יודע באיזה שנה מדובר, אבל אני זוכר כיצד הוא אמר את ההלכה הזאת. תראו איזו יראת שמים יש לגדולי ישראל, זה קשה להאמין, למי שלא היה. אני ראיתי את פניו כשהוא שאמר 'אם אדם לא כיוון באבות', זה היה נראה כאילו הדבר אינו במציאות, זהו משהו מפחיד, רחמנא ליצלן, אם כבר קרה דבר כזה. הפנים שלו ממש השתנו, ממש כמו פחד, ואז הוא אמר את הפתרון. דבר זה הם לא הכניסו כאן, את 'הנשמה' של דבריו. אולי הם שמעו זאת בזמנים אחרים, אבל חושבני שהדבר חשוב מאד, כיצד הוא נבהל כשאמר זאת, היה נראה שזהו דבר שלא מעלמא הדין, כאילו שזה קורה אולי פעם בחמשים שנה. אשרי ואשרי חלקו.

פירוש המלים ז'תן חלקנו בתורתך. עניין אמירת מזמור לדוד י"י רועי לא אחסר בתפילת ליל שבת בנעימה ובאיטיות, ולא כמו אמירת המזמור 'למנצח' שלפניו. וסיבת הסלסול המיוחד בפסוק 'תערוך לפני שלחן', במלה 'שלחן'. וטעמים נוספים לפירוש המלים "עורבא פרח".

דיברנו בשיעור שעבר על הגמרא במסכת ביצה ודף כ"א ע"א, בביאור המלים 'עורבא פרח'. אמרנו על כך שלש עשרה פירושים, ומאז התחדשו עוד דברים. אמרתי לכם אז,

המשכנו לחפש, וראינו שבעל תפארת ישראל עמד קצת על דיוק זה, אבל גם את פירושו יש לנו להבין.

הרי מקור לשון זה, הוא במשנה סוף מסכת אבות [פרק ה' משנה כ"ג], יהודה בן תימא אומר, הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגיבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים. הוא היה אומר עז פנים לגיהנם, ובוש פנים לגן עדן. יהי רצון מלפניך ה' אלדינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך. אומר בעל תפארת ישראל [אות קנ"ח] כך, תפילה זו, לא מצינו בכל סדרי משנה, רק כאן, והוא תמוה. ומצאתי כתוב ליישב זה, ממאי דתנינן סוף סוטה [דף מ"ט ע"ב] בעיקבות משיחא, חוצפא יסגי. והכי נמי אמרינן [ביצה כ"ה, ע"ב], דישראל עזין בטבען. הרי לעתיד לבא תהיה הרבה חוצפא רח"ל. כנראה כשאומרים 'תבנה עירך במהרה בימינו', מפחדים שלא יהיו ח"ו חצופים, כי התקופה הזאת כבר סמוכה לכך. וכתוב [ביצה שס], 'ישראל עזין שבאומות', שלש עזין הן. ישראל, באומות. כלב, בחיות. תורנגול, בעופות. וי"א אף עז, בבהמה דקה. וי"א אף צלף, באילנות. רש"י אומר [ד"ה עזים], עזים היינו, קשים להינצת. אי אפשר לנצח יהודי. מה שתגיד לו, הוא ימצא לך תשובה. פירכא. להכי קאמר, יהי רצון שתבנה אתה עירך בחסדך, ולא על ידי חציפותא של-עזי פנים. דהיינו שביהמ"ק ייבנה בחסד, ולא נצטרך שבעיקבות משיחא חוצפא יסגי. וגם, תן חלק העזות שבנו, ותסייענו שנשתמש בה רק בתורתך. וכהדא דתנינן [בבא בתרא דף קל"א ע"א], ילדות היתה בי, והעזתי פני בנתן הבבלי. כלומר, אדם ביישן שלא מבין, לא נעים לו לשאול את הרב, והוא נשאר בקושיא. זוהי בושח שלא במקום. בלימוד התורה צריך קצת עזות, קצת אומץ. לא הביישן למד [אבות ב' ה']. א"כ אנו מבקשים, שתתן את העזות, שנשתמש בה רק 'בתורתך'. אבל בדברים אחרים, לא יסיר ממנו הבושח פנים, שהוא אחד מסימני ישראל, שהם ביישנים רחמנים

וגומלי חסדים [עיינן יבמות דף ע"ט ע"א]. א"כ זהו זותן חלקנו בתורתך'.

מה נאמר ומה נדבר, מה אני יכול לומר, אני אפרוח לעומת בעל תפארת ישראל, אבל לא נראה לי שזהו הפשט. זה אולי דרש, זהו דרוש נחמד, לומר שזותן חלקנו בתורתך' הכוונה שחלק העזות יהיה בתורתך. אבל מהו ה'פשט'?

לכן אני משאיר לכל אחד, שיגיד את חלקו... את החלק שלי, עדיין לא מצאתי. צריך להתפלל להקב"ה, איך לפרש זאת. מי שימצא פירוש, אדרבה שיגיד לנו. [אח"כ ראיתי כי פירושו של התפארת ישראל דלעיל, מקורו מהספר מדרש שמואל, פירוש ידוע של מהר"ש אוזידה על מסכת אבות. ובעיקר עניין חלקו של כל אדם מישראל בתורתנו הקדושה, יש אריכות בספרים רבים. לדוגמא עיינן מעם לועז על מסכת אבות דף רס"א רס"ב, שמובא שם כמה אופנים בפירוש עניין זותן חלקנו בתורתך'.]

נחזור לעניינינו. אמרתי שחזן מהשלש עשרה פירושים שאמרנו בעניין 'עורבא פרח', אני מבקש מהציבור שיגידו עוד פירושים. ואכן זכיתי שידידנו רבי אהרון אהרוני יצ"ו הנמצא כאן, אמר לי פירוש נוסף, וחושבני שהפירוש הזה נכון. וחזן מכך, ישנו עוד פירוש נוסף.

רק אזכיר לכם על מה אנו מדברים, אולי ישנם כאלו שאינם יודעים. שלא היו בשיעור הקודם. למדנו במסכת ביצה [דף כ"א ע"א], שרב אויא סבא שאל את רב הונא, האם מותר לשחוט ביום טוב בהמה שחציה של-גוי וחציה של-ישראל? אמר לו, מותר. שאל אותו, וכי מה בין זה לנדרים ונדבות? אמר לו, עורבא פרח. אומר רש"י [ד"ה עורבא], השיאו לדבר אחר. לא ענה לו. אחרי שהוא יצא, אמר ליה רבה בריה, לאו היינו רב אויא סבא דמשתבח ליה מר בגויה דגברא רבא הוא? למה ביישת אותו? למה לא ענית לו? למה דחית אותו?

פרח'... אמרתי לו שישנם כמה דברים שצריך לאמרם בכדי להבין זאת.

הרי בליל שבת, אנו אומרים שני מזמורים, לְמַנְצַח עַל הַגְּתִית מְזֻמֹּר לְדָוִד וְגו' וְתִהְיֶה חַי, ואח"כ אומרים מְזֻמֹּר לְדָוִד י"י רַעִי לֹא אֶחְסֵר וְגו'. בבית הכנסת שגדלתי בו, היו נוהגים לומר את 'מזמור לדוד' עם ניגון. בבתי הכנסת שאני מתפלל בהם כיום, הם אומרים את זה בנעימה פשוטה. אבל חושבני שזהו מנהג נכון, לומר זאת בניגון. אני מתאר לעצמי שישנם עוד מקומות הנוהגים כך, אבל בינתיים לא מצאתי אותם. אם מישהו מכיר, שיגיד לי איפה המקומות האלה. כנראה זהו מנהג שהיה בעיר שלנו בלבד. עד היום, בכל בתי הכנסת שהייתי, בהרבה ערים, שמתני לב שהם עושים זאת בנעימה פשוט. אבל חושבני, שזהו מנהג יפה, שצריך לאמצו, ואפילו מי שלא נהג [בעיקבות זה, נודע לי מהציבור כי בהרבה מקומות אכן נוהגים כך, וכדלקמן בהמשך השיעור. וקיבלנו עוד עדויות גם אחרי השיעור].

טעם הדבר, כיון שלמנצח על הגתית, זהו מזמור שאומרים אותו גם ביום חול. אבל 'מזמור לדוד י"י רועי לא אחסר', הוא מיוחד לשבת, לכן אי אפשר לעשותו בניגון פשוט כמו המזמור הראשון. הרי הוא התייסד לכבוד שבת, כמו שנאמר 'על מי מנוחות ינהלני'. מהרי"ץ כותב כך ועץ חיים דף ק"ט ע"ב, נהגו לומר 'מזמור לדוד י"י רועי לכבוד השבת, שבו נזכר מעין השבת, 'על מי מנוחות ינהלני'. הוא מאריך עוד להסביר זאת על פי הסוד. אם כן, עולים כאן שלש דרגות. 'למנצח על הגתית', אומרים בניגון פשוט. 'מזמור לדוד', אומרים כבר בניגון יותר מכובד לכבוד שבת-קודש. ואח"כ 'גדל אלדים חי', שבו כבר 'עולים לשמים', זה כבר ממש דרך שיר. ומהרי"ץ מביא בסוף על מה שנהגו לומר יגדל, בשם הרב סדר היום, שכתב לומר יגדל אחר התפילה בנעימות ושמחה לכבוד היום, והוא מכלל העונג. דהיינו, זה חלק מ'עונג שבת,

בקש ואמרת לו 'עורבא פרח'? אמר ליה, אני היום סמכוני באשיות רפדוני בתפוחים ושיר השירים ב', ה', ובעא מינאי מילתא דבעיא טעמא. דרשתי היום, אני כבר חולה מרוב הדרשה, תשוש. ואינני יכול עכשיו להתעמק בשאלתנו ולענות לו.

השאלה ששאלנו היא, מהי המליצה הזאת, 'עורבא פרח'?

אלא, הוא אמר לי שהעורב הוא מאד חכם, מהחכמים שבעופות. בכלל, יש לעורב תכונות מיוחדות. אם אדם גרם לו נזק, הוא נוקם ונוטר אפילו לאחר כמה שנים. הוא זוכר אותן, ואם יפגוש בו אחרי כמה שנים, הוא יתקוף אותן. א"כ, מה הפירוש 'עורבא פרח'? היינו שהחכמה פרוחה ממני, כיון שהעורב הוא סמל לחכמה. [כמקור לדבריו, הראה לי מה שמובא ב"איציקלופדיה" (חלק ג' דף 169) העורב נחשב לציפור "אינטלגנטית" ביותר. הוא מסוגל לחקות קולות של בני אדם, וחי חיי חברה מפותחים. העורב מזהה אדם שהרע לו, וזוכרו אף לטווח רחוק וכו'. יש בין העורבים המסוגלים להבחין במספרים עד 5-6, ומסתבר שהעורב חכם לא פחות מהתוכי. ע"כ. אבל אין צורך לכך. הדבר מפורש כבר ע"י חז"ל במדרש הנעלם שבזהר חדש פ' נח, כי לכן שילח נח דוקא את העורב מן התיבה, כי אין פקח בעופות כמו העורב].

מצאתי במפרשים שיש מי שאומר דבר הדומה לזה, ובעזרת ה' אומר לכם זאת בהמשך.

אבל כיון שהזכרתי את רבי אהרון יצ"ו, אני חייב לו משהו, ולכן אני אפרע לו את החוב כעת. הוא שאל אותי שאלה, דבר מעניין, הוא שם לב שכשאני אומר בליל שבת את מְזֻמֹּר לְדָוִד י"י רַעִי לֹא אֶחְסֵר וְתִהְיֶה חַי, אני אומר את המלים תַּעֲרַף לְפָנַי שְׁלַחַן נֶגֶד צַדִּיק, ומסלסל בתיבת 'שלחן'. א"כ הוא שאל אותי, למה אני עושה את הסלסול הזה? לא היה לי זמן לענות לו, אבל לא אמרתי לו 'עורבא

זאת שירה. כמו שבתפילה אנו אומרים לכו נרננה, זה נחשב גם חלק מהשירים בשבת. שרים בערב שבת ובמוצאי שבת, דהיינו מזמורי תהלים שאומרים, חוץ ממה ששרים על השלחן. גם זאת שירה, תיקנו זאת בתפילות.

בכל אופן, הסלסול ב'תערוך לפני שלחן, היה ג"כ שגור לי בפה מאז, וכמובן לא שאלתי על כך מעולם. אבל בזמן האחרון, שמתי לב לנושא הזה, ומצאתי שאפשר להסביר זאת בחמשה אופנים, ומי שיוסיף עוד שיוסיף.

שאלה מהקהל: מהי המנגינה בדיוק?

תשובת מרן שליט"א: את 'מזמור לדוד', אומרים יותר בהטעמה ובאריכות, אמנם לא מנגינה כמו במזמורי המועדים, כי שם יותר באריכות והטעמה רבה. במלים 'תערוך לפני שלחן', כשאומרים 'שלחן', מאריכים יותר. מסלסלים.

מישהו אמר לי, אולי יש שם זרקא? אבל לא, אין שם זרקא, אלא רביע. חוץ מזה, שאין זרקות בתהלים. אמנם בספרי אמ"ת כתוב בספרים זרקא, ויש גם צינורית, אבל לא מקובל בטעמי אמ"ת לעשות זרקא בסלסול. אפילו את השלשלת לא עושים בניגון רועד. אינני יודע למה, אבל הדבר אינו מקובל. לא שמענו טעם לכך, צריכים לחשוב על זה. גם באיוב וגם במשלי וגם בתהלים, יש זירקות ויש שלשלות, ועושים אותם בהפרדה, 'פריק', אך לא מסלסלים בהם משום מה. גם אם נשתכחו טעמי אמ"ת, אבל אין סיבה שדבר זה יישכח. לכאורה תעשה כמו כל כ"א ספרים האחרים. בכל אופן, כאן אין זרקא. וגם אם היה זרקא, הרי ישנם עוד מקומות אחרים שיש בהם זרקא, א"כ למה דוקא כאן נתפסו לסלסול זה. בס"ד יש לנו לתת בזה חמשה טעמים. דבר ראשון, יש מושג 'שלחן שלמלכים'. דבר שעולה על שלחן שלמלכים ועיין עבודה זרה דף ס"ח ע"ב. דהיינו, השלחן כולל את הכל, זהו כינוי לכל הנצרך. לכן מאריכים בזה, כי זהו דבר המקיף הרבה.

אבל ישנם טעמים יותר עמוקים. הטעם השני הוא, שיש 'שלחן שבת'. 'תערוך לפני שלחן נגד צררי', רומזים כאן על ההכנה של-שלחן שבת. הרי כתוב, שהאדם צריך לסדר את שלחנו מבעוד יום ועיין שו"ע סימן רס"ב. יש אומרים, שהאשה תסדר את השלחן. לא משנה, אבל העיקר הוא שלפני שבת כבר יהיה השלחן ערוך. א"כ זהו 'תערוך לפני שלחן נגד צוררי', מי הם ה'צוררי'? זה כנגד יצה"ר וכל הכוחות הרעים. כי כידוע, כשאדם חוזר מבית הכנסת, הגמרא אומרת ושבת קיי"ט ע"ב ר' יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו. אחד טוב ואחד רע. וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר 'יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו. ואם לאו, מלאך רע אומר 'יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך טוב עונה אמן בעל כרחו. א"כ זהו 'תערוך לפני שלחן נגד כל הצוררים, שאפילו היצה"ר הוא עונה אמן בעל כרחו. אומר בעל בן יהודע, שבמלה 'בשמך', רמוז שלשתן. שמן ר"ת, שלחן, מטה, נר. וההמשך, 'דשנת בשמן ראשי כוסי רויה', יש לומר כי זהו כוס הקידוש, שצריכים לשתות ממנו כמלוא לוגמיו. הכל רמוז בפסוק זה. א"כ ה'שלחן' זוהי ההכנה של-שלחן שבת. לכן מטעמים במיוחד מלה זאת דוקא, שלא לחשוב סתם שולחן.

עוד פירוש, בא לרמוז את הקשר, למה אנו אומרים את המזמור הזה בשבת. שהרי מתי פסק המן? כתוב בפסוק, נִתַּן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יוֹמִים, זאת בכדי שבני ישראל לא יצאו מחוץ לתחום, שהרי אסור לצאת מחוץ לתחום בשבת, שנאמר אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְשִׁמּוֹת ט"ו, כ"ט, לכן ניתן להם לחם משנה בערב שבת. אם כן יוצא, שה'שלחן' רומז על נס המן. וזהו אחד הטעמים, מדוע קבעו לומר מזמור זה בשבת, כי הרי לכאורה לא רואים שום קשר בין המזמור הזה, לבין יום השבת. אלא קבעו זאת, בכדי להודות

שערי יצחק – השיעור השבועי

נמצא שיש לנו כאן חמשה טעמים. ומי שיוסיף ברוך יהיה. וכן מי שיגלה לנו, איפה נוהגים את המנהג הזה, לעשות את מזמור לדוד בניגון מיוחד, מי שמכיר או שמע זאת, שיאמר לנו.

הערות מהקהל: ישנם מקומות נוספים שבהם עושים את המנהג הזה. אך לסלסל במלת 'שלחן' לא ידוע.

תשובת מרן שליט"א: אולי לא שמו לב. נשתכח. אבל אני חושב כי מי שישלסל גם שם, תבוא עליו ברכה.

שאלה מהקהל: האם גם בקידוש צריך לעשות כך?

תשובת מרן שליט"א: לא. בקידוש לא שמעתי זאת, אלא רק בתפילה.

נחזור לענייננו, רב הונא ענה לרבי אויא סבא, 'עורבא פרח'. שאל אותו בנו אח"כ, למה ביישת את רב אויא סבא שהוא גברא רבא? אמר לו, 'אני היום סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים'. אומר רש"י וד"ה אני, יו"ט הוא ודרשתי לרבים, וחליתי מטורח הדרשה, וקורא אני עלי סמכוני באשישות, הביאו לי סעודה ואסעוד.

אמנם אמרנו בשיעור שעבר שלש עשרה פירושים, ואמרתי ששלשת הפירושים האחרונים הם בשם עצמי, אבל אחד מהם מצאתי שכבר קדמו לי. לא ממש, אבל כמעט.

בעל עיון יעקב אומר וביצה שם את הפירוש שאמרנו, שזה כמו העורב שהוא אכזרי, כפי שהגמרא אומרת במסכת כתובות ודף מ"ט ע"ב, שהעורב אכזרי על בניו. הוא רואה שהוא שחור ושבקעו מהביצים עורבים לבנים, הוא אומר אלו אינם שלי, הוא לא רוצה להאכילם, ואז הם צועקים ובוכים, והקב"ה מזמין להם אוכל בתוך הפסולת שלהם ומכך הם ניזונים. לכן כתוב, לְבָנֵי עֹרֵב אֲשֶׁר יִקְרְאוּ וְתִהְיֶינָה קַמִּי, ט"ו, הוא מתאכזר על בניו ואינו רוצה לתת להם אוכל. א"כ זה מה שרב הונא התכוון באמרו 'עורבא פרח', דהיינו אתה כמו עורב, אני רוצה לאכול ואינך נותן לי, כמו העורב

להקב"ה על המן שנתן לאבותינו במדבר. זהו 'תערוך לפני שלחן'. זה לגבי המזמור בתהלים פרק כ"ג. במזמור ע"ח ופסוקים י"ט כ"ו נאמר, אָמְרוּ הַיּוֹבֵל אֵל לְעָרֹךְ "שֶׁלְחָן" בַּמִּדְבָּר, הֵן הָפָה צוּר וַיִּזְבּוּ מִיָּם וּנְחָלִים יִשְׁטְפוּ הַגַּם לְחֶם יוֹכֵל יִתֵּן אִם יִכֵּן שָׂאֵר לְעַמּוֹ. א"כ 'תערוך לפני שלחן', זהו השלחן של-המן.

עוד רמז יותר חזק, כתוב במסכת יומא ודף ע"ו ע"א, מן שירד להם לישראל, גבוה ששים אמה. דהיינו, זה היה בגובה עצום. ויש שם מאן דאמר, תניא איסי בן יהודה אומר, מן שירד להם לישראל, היה מתגבר ועולה, עד שרואין אותו כל מלכי מזרח ומערב, שנאמר 'תערוך לפני שלחן נגד צוררי'. כל מלכי מזרח ומערב ראו את הנס שנעשה לעם ישראל במדבר, כיון שהמן היה נראה למרחקים עצומים. כעת מובן למה צריכים לסלסל ולהעלות זאת, כיון שהוא היה מתגבר ועולה. הגמרא מביאה במפורש את הפסוק הזה, 'שנאמר תערוך לפני שלחן נגד צוררי', כנגד כל מלכי אומות העולם שנכחו וראו את הנס הזה.

טעם חמישי, על פי הסוד. השלחן זה סוד המלכות, דהיינו השכינה. לכן בליל שבת בוצעים מהתחתונה. למה בוצעים שתי ככרות ביום? העליון כנגד השכינה. לכן לוקחים מלמטה, כיון שזה בליל שבת. אבל יתרה מכך יש בזה הקדוש ופרשת תרומה דף קל"ג ע"ב, שלחן אתקין דוד מלכא, באינן שירין ותושבחן דאיהו אתקין, כמה דאתאמר 'תִּעְרֹךְ לְפָנַי שֶׁלְחָן נֶגֶד צוֹרְרָי'. דוד המלך תיקן את מדת המלכות, כידוע דוד המלך זוהי מדתו, והוא תיקן זאת ע"י שירים ותושבחות, שהרי כידוע כששרים שירות ותושבחות ע"י מושכים את השראת השכינה. זה גם קשור לפרשת השבוע, פרשתנו פרשת נשוא, לְעַבְדָּ עֲבַדְתָּ עֲבָדָה וּבַמִּדְבָּר ד', מ"ז, זוהי עבודת השיר, שהיא עבודה לעבודה. כמו שאמרו חז"ל במס' ערכין.

שלא נותן מזונות לבניו. ולכן, 'פרח'. תפרח ותלך. את הרישא של פירוש זה כותב בעל עיון יעקב, רמז לו, כמו שהעורב בורח מבניו ליתן להם מזונות, כדאיתא בתהלים קמ"ז ברש"י. הוא לא ציין את הגמרא אלא את רש"י, אבל מובן שרש"י לקח זאת מהגמרא שם. וכן הוא מתאכזר עליו למנוע מאכילתו. אם אתה לא נותן לי לאכול, אתה אכזרי כמו העורב.

בא מהר"י שפירא בספר "חידושי מהרי"ש", יש לו חידושים על כמה מסכתות, הוא מביא וחולין קכ"ד ע"ב ואת פירוש העין יעקב וכותב, ולא יתכן פירושו כאן. דהיינו, הוא אומר שהפירוש הזה אינו מסתדר עם הגמרא במסכת חולין. פירוש זה יכול להיות רק בגמרא במסכת ביצה, אבל במסכת חולין הדבר לא מסתדר. היה לי קשה מאד להבין זאת ברגע הראשון, מדוע הוא חשב כך.

הרי ישנה גמרא הדומה לזה, אבל בסגנון אחר קצת, במסכת חולין ושם, כתוב שם בגמרא כך, בעא מיניה רב אויא סבא מרבה בר רב הונא, קולית סתומה לרבי ישמעאל, מהו שתטמא? כידוע בעצם הקולית יש בתוכו מח, האם זה מטמא טומאת משא, או שלא. לא ניכנס לכל הפרטים, זוהי סוגיא שלימה על ענין זה, נאמר רק באופן כללי. אית ליה לר' ישמעאל, את שבא לכלל מגע, בא לכלל משא. לא בא לכלל מגע, לא בא לכלל משא. הרי אי אפשר להגיע אל המוח, כי הוא נמצא בתוך העצם, ועצמות הבהמה אינם מטמאים, שנאמר בנבלתה, ולא בעצמות וחולין ע"ז ע"ב. העצמות לא נטמאות, אלא המח שהוא כעין הברש, אבל אי אפשר להגיע אליו. והכא היינו טעמא, משום דבא לכלל מגע מלפניו, או דלמא לית ליה? כך הוא שאל. אמר ליה, עורבא פרח. א"ל רבא בריה, ולאן היינו רב אויא סבא מפומבדיתא, דמשבח לן מר בגויה דגברא רבא הוא? א"ל, אני היום סמכוני באשישות, ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא. א"כ התפלאתי, למה

הוא אומר שהפירוש של העין יעקב אינו מסתדר כאן במסכת חולין? למה כוונתו? אח"כ הבנתי, לפי דבריו, שהוא דייק פה משהו. בגמ' במסכת ביצה כתוב, שלאחר שהוא אמר לו 'עורבא פרח', כי נפק, אמר ליה רבה בריה, אבל במסכת חולין, לא כתוב כי נפק, שפירושו הוא שהשואל יצא. א"כ הבין מהרי"ש, שבמסכת ביצה הוא יצא, ובמסכת חולין הוא נשאר. דהיינו, כשבנו שאל אותנו, למה אתה לא עונה לו, הדבר היה בנוכחותו. הוא רק דיבר בלחש, שאל את אביו בשקט, למה אתה לא עונה לו? זאת בושה! ואז הוא ענה לו. אבל השואל, נשאר שם. לכן הוא ענה לו שהוא עורב אכזרי, אתה כמו עורב שלא נותן לי לאכול. ואם זהו מה שהוא התכוון להגיד לרב אויא סבא, א"כ למה הוא לא יצא? הרי הוא אמר לו, אתה לא נותן לי לאכול, אם כן הוא היה צריך לצאת. לא היה נעים לו לאכול בנוכחותו. לכן הבין מהרי"ש שהשואל נשאר, ממילא לא יתכן לפרש את הפירוש הזה, אם אתה רואה שבפועל הוא נשאר.

אבל לפענ"ד, חושבני שיש שתי תשובות בדבר, וזאת אינה קושיא. ראשית, נכון שבחולין לא כתוב כי נפק, אבל כידוע, לא לעולם אבל ידוע ליודעים' כשסידרו את מסכתות התלמוד, כל מסכת סידר אמורא אחר, ואכן גם כאן הוא יצא, רק שמסדר המאמר במסכת חולין, לא מצא לנחוץ לכתוב זאת באופן מפורש. כך זה לדעת הרמב"ם, הסובר כי רבינא ורב אשי היו רק "המסדרים הכלליים", [כמו שהבאתי במאמר משנת מהרי"ץ פרק ראשון בהערה]. אבל גם לדעת התוספות שרבינא ורב אשי בלבד סידרו ממש את כל התלמוד, אפשר לומר שסמכו על מה שמפורש במסכת ביצה. שנית, גם אם נאמר שבמסכת חולין הוא לא יצא, שרב אויא סבא נשאר באותו מעמד, אבל אנו רק מסבירים מה היתה כוונתו כשאמר 'עורבא פרח', לפי פירושו של בעל עיון יעקב, לא לפי מה שאנו

שערי יצחק – השיעור השבועי

אנה לידו, מלשון הפסוק וְאֵשֶׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹדִים אָנָּה לְיָדוֹ, דהיינו זה לא היה בכוונה. רואים כאן את חכמתם, איך שידעו לקשר תמיד, למצוא איזה מליצה מלשונות הפסוקים, האחד כלפי השני.

על פי זה, וישנם עוד ראיות רבות לכך, מותר לעשות מליצות ולשנות פסוקים. ישנם כאלה החושבים שהדבר אסור. מה? כיצד אתה משנה את הפסוק? ועוד את הניקוד? אבל רואים, כיצד הם עשו מ'אֵשֶׁר', 'אֵשֶׁר'. והרחבתי על כך כבר בס"ד בנפלאות מתורתך פ' פינחס. והשלמה בעניין זה בתחילת שיעור מוצש"ק קרח התשע"ג.

כמו בן בנידון דידן. תשמעו דבר מעניין. רש"י הרי אמר, 'אני היום סמכוני באשישות, קורא אני עלי סמכוני באשישות, הביאו לי סעודה ואסעד'. בא רבינו יוסף חיים בעל בן איש חי ושואל שאלה, ונראה מי יבין את מה הוא שואל.

זה לשונו [בן יהודע, ביצה שם], 'אני היום סמכוני באשישות', עיין פירוש רש"י. ויש לדקדק, הפסוק מדבר לשון עבר, והוא מדבר על העתיד, ולמה נקיט פסוק זה, שתבוא בו תשובתו בדרך עקלתון? הוא מקשה, הרי הפסוק 'סמכוני באשישות' הוא בלשון עבר, ורב הונא הרי מדבר על העתיד. רב הונא אומר אני היום סמכוני באשישות, תביאו לי סעודה ואסעד, זהו לשון עתיד. א"כ יוצא שהשתמשת בפסוק בדרך עקלתון. הפסוק הוא בלשון עבר, ואתה מדבר על העתיד?

לא זכיתי להבין את הקושיא הזאת. התפלאתי. בהתחלה שראיתי זאת אמרתי שלא אתייחס לזה... אתעלם מזה. יש פה משהו תמוה, ונעבור על זה בשתיקה. עד שמצאתי את התירוץ, ואמרתי שצריך לומר ולכתוב זאת.

שאלה מהקהל: 'סמכוני' זה לשון עבר? תשובת מרן שליט"א: זהו מה שאינני מבין, זה מה שאני שואל. כל מי שרואה את דבריו,

אמרנו, הוא לא אמר לו בצורה מפורשת, תשמע, אתה אכזרי כמו עורב, אלא אמר לו זאת ברמז. רב אויא סבא, לא הבין את הרמז, הוא חשב שהוא דוחה אותו בקש. ולמעשה, הוא אמר אמת. רוצים להסביר את רב הונא, שהוא לא אומר סתם דברים, ומה שאמר בסוף אינו סותר למה שאמר בהתחלה. אבל רב אויא סבא, לא הבין מה הוא רומז. הוא התכוון לומר לו שהוא אכזרי, אבל הוא לא אמר לו זאת בהדיא, לכן גם אם הוא נשאר באותו מעמד. זאת לא סתירה, כי הוא חשב שסתם הוא אומר לו כך משום שאינו רוצה לענות לו. הוא קצת נעלב, אבל נשאר בשקט. לכן זאת לא קושיא.

ישנה עוד נקודה מעניינת, אבל אקדים את מה שמספרים על רבינו אשר ורבי אברהם אבן עזרא. כידוע, רבי אברהם אבן עזרא היה עני מרוד. הוא הסתובב בכל העולם, בהרבה ארצות. הוא היה מספרד, אבל הלך מעיר לעיר, ובכל מקום היה מסתיר את עצמו, לא היה מגלה שהוא חכם, אבל היה מחפש תמיד לפגוש תלמידי חכמים וללמוד מהם. בערב שבת אחת הוא הגיע לעיר של רבינו אשר. רבינו אשר היה נוהג בערב שבת לבקע עצים לכבוד שבת קודש, כמו שמצאנו אצל כמה אמוראים, רבה ורב יוסף מצלחי ציבי ושבת קי"ט ע"א, דהיינו מבקעים עצים. בא רבי אברהם ואמר, כבוד הרב, אין לי מכיר בעיר ואין לי משפחה, האם אני יכול להתארח בשבת אצל כבודו? אמר לו, בכבוד רב. קיבל אותו אורח לשבת. רבי אברהם אבן עזרא בא ואמר לו, אני אעזור לך בעצים. אמר לו, בסדר. תוך כדי שהם מבקעים את העצים, בטעות רבינו אשר פגע בו ביד. הגרזן או הסכין פגע בידו של רבי אברהם אבן עזרא, והוא נפצע ויצא לו דם. אמר לו ראב"ע, 'אֵשֶׁר, כרת את אברהם'. זאת מליצה מלשון הפסוק, אֵשֶׁר פָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק וְתַהֲלִים קִיָּה ט"ו. ורבינו אשר הבין מיד את הרמז וענה לו, וְאֵשֶׁר לֹא צָדָה, והאלדים

אצל כמה חכמים, בעירו של הגרי"ת, דהיינו בגדאד. וזה כנראה היה שגור להם בפה, כשמישהו רצה לומר שהוא טרוד, אמר 'אני היום סמכוני באשיות'. כנראה זאת היתה מליצה מקובלת. ולפי פירוש הערוך, זהו לשון עבר. לא שכך כתוב בפסוק, אלא השתמשו בזה בלשון מליצה לאדם שהוא עסוק ואין לו כח לענות. כך הם היו אומרים. א"כ חשב רבינו יוסף חיים, שבאמת כך כתוב בפסוק, לכן הוא עשה מזה קושיא, אבל מובן מאיפה הדבר התחיל.

דרך אגב, בדקתי גם כתבייד קדמונים, ואין ידוע על ספר בעולם שכתוב בו 'סמכוני'. כולל הכתר של בן-אשר או בתיגאן, בכולם כתוב סמכוני, כמו שמקובל. אבל מצאתי שני דברים מעניינים בכתבי קדמונינו. א' מצאתי שישנה גירסא 'סמכוני באשיות'. בחירק ואין דגש במ"ם, והשוא נח. [כנראה זוהי קריאת בני-בבל הקדומה. ואכמ"ל]. מצד שני, ראיתי אחד מחכמי תימן שכותב בדיוק ההיפך, גם הוא קדמון, אומרים שהוא היה עוד מלפני הרמב"ם, והוא כותב כך בפירושו על שיר השירים. סמכוני באשיות, סמכו אותי בבקבוקים. ו'סמכוני' מן הלשון הכבד, דהיינו דגש, כמו שפחנו פימות עניתנו [תהלים צ' ט"ו]. והעבר, איך אומרים בלשון עבר? סמך, כמו ושמח את אשתו [דברים כ"ד ה'], גדל המלך אחשוורוש [אסתר ג' א']. הוא כותב במפורש שלשון עבר הוא סימכוני.

אני רק רציתי לבאר בזאת, מה גרם לבן איש חי להקשות כזאת קושיא? מה הוא חשב? למה הוא אומר שפסוק זה הוא בלשון עבר? כיון שהבן איש חי חשב, שכתוב בפסוק 'סימכוני', והסברתי שהטעות באה, מפירושו של הערוך. בעיקבות פירושו.

שאלה מהקהל: היה לו מושכל ראשון כזה? תשובת מרן שליט"א: כך היה שגור להם בפה. אם תמצא תירוץ יותר טוב, אחבקנו ואנשקנו.

אינו מביין מה הוא רוצה. וכי הפסוק הוא בלשון עבר? מה הפירוש 'סמכוני'? תסמכו אותי. מהם ה'אשיות', אלו בקבוקים, אשיתי ענבים [הושע ג' א']. כתוב אצל דוד המלך, ואשפר אחד ואששה אחת [שמואל ב' ו', י"ט]. מתרגמינו, גרבא דחמרא. ועיין בגמ' פסחים דף ל"ו ע"ב, ואכמ"ל. 'אשיתה' הכוונה לבקבוק שליין. אצלנו זה בקבוק, אינני יודע מה היה בזמנם, משהו דומה כנראה, אבל הכלי של היין נקרא אשיתה. מדוע הוא נקרא אשיתה? כי יש בזה פעמיים אש. זה מחמם את הגוף, מלשון אש. הבקבוק של יין נקרא אשיתה, גרבא דחמרא. א"כ רש"י מסביר 'סמכוני באשיות', 'תתנו לי סעודה', כל סעודה נקראת על שם היין, כיון שבזמנם כל סעודה חשובה נקבעה על יין. לכן נקראת "משתה". לכן 'סמכוני', הביאו לי סעודה, והסעודה נקראת על שם היין. בין אם יהיה יין ובין אם לא, קראו לזה על שם היין. בדרך כלל בסעודה חשובה ומכובדת, היו מביאים יין. זהו סמכוני באשיות. א"כ מה שואל הגאון רבינו יוסף חיים, שהפסוק הוא בלשון עבר, הרי פסוק זה הוא גם לשון עתיד? והוא אכן מתרץ תירוץ, שהפסוק הוא לשון עבר. יעויין שם. לפי פירושו, הוא נשאר בהבנה שלו, והלך על פירוש אחר לגמרי.

אבל הקב"ה האיר את עינינו להבין זאת, ויש פה משהו מעניין. הנה רבינו חננאל אומר פירוש אחר, לא כפירוש רש"י. אני היום סמכוני באשיות, כלומר היום סמכו אותי בישיבה. כך גם בעל הערוך, כידוע פירושי רבינו נתן בעל ספר הערוך, מועתקים כמעט רובם מרבינו חננאל, וגם הוא כותב, 'סמכוני באשיות' היינו, היום סמכוהו בישיבה והושיבוהו בראש. דהיינו, באותו היום הוא קיבל מינוי, מינו אותו ראש ישיבה או דיין, יכול להיות שבזמנם זה היה ביחד, א"כ היום אני טרוד מאד ואינני פנוי. א"כ, רב הונא עשה כאן מליצה, 'אני היום סמכוני באשיות', כלומר הסמיכו אותי. כך הוא אמר, היום סמכו אותי בישיבה. פירוש זה כנראה היה מקובל

שערי יצחק – השיעור השבועי

שאלה מהקהל: אולי כמו 'כי טובים דודיך מיין', התורה נקראת יין, וסמכוני באשישות היינו יינה שלתורה. תשובת מרן שליט"א: יישר כוחך.

הוא כותב שם פירוש יפה, לפענ"ד נראה לפרש על דרך שאמרו במסכת סופרים [פ"טז ה"ד], וברבה שיר השירים [פ"ב אות י"ד], 'סמכוני באשישות', אלו ההלכות המאוששות. פירושו הוא, ישנם הלכות חזקות ומבוססות, כמו שאומרים, 'לאשש' איזה ענין, דהיינו לייסד אותו, כהלכה ברורה וחזקה. רפדוני בתפוחים, אלו האגדות שריחן וטעמן יפה כתפוחים. הוא מסביר, שרב הונא אמר כך, היום סבכוני בשאלות הרבה בהלכות החזקות. היום ישבנו בבית המדרש, שם דרשתי, והתקיפו אותי בקושיות חזקות ממש, שאלות שצריך עיון גדול בהם, והיינו באשישות. רפדוני בתפוחים פירוש, גם שאלו אותי שאלות רבות בהגדה. גם באגדתא שאלו אותי. ועדיין אני טרוד מאד, ומעיין בהם אולי טעיתי, וצריך אני לחזור היום ולהודיע להם שטעיתי טרם ילכו להם. הרי באו מכל הסביבה תלמידים, גם ממקומות אחרים, זה היה יומא דכלה, התקבצו ציבור מהרבה מקומות, ושאלו הרבה שאלות עיוניות והרבה שאלות באגדות, ועניתי מה שענית, אבל אני עוד חושב על כמה דברים שאולי צריך לתקן, שאספיק לאמרם לפני שהם ילכו, להגיד להם מה צריך לשנות. לכן הוא אומר, אני כעת לא פנוי לענות לך על השאלה הזאת, כי יש לי עניינים אחרים שאני צריך לעיין בהם.

ורב אויא, אם שרואה שאין ליבי פנוי, בעא מינאי מילתא דבעי טעמא, שצריך עיון להתבונן וליתן טעם, ואין ליבי פנוי לעיין ולהשיב לו כראוי. לכן אמרתי לו 'עורבא פרח', אתה רואה שאני טרוד, מה אתה שואל אותי עכשיו שאלות בנושא אחר? אני עסוק כעת בעניינים קודמים. אבל הוא מוסיף ואומר פה דבר יפה, ונראה, דרב הונא מרוב

אינני חושב שתמצא תירוץ יותר טוב, בפרט שלא תהיה סתירה לניקוד האמיתי המוסמך והמקובל. אבל אם תמצא, אני מסכים, ותבוא עליך ברכה.

שאלה מהקהל: סמכוני היינו סמכו אותי, זה גם בעבר? אולי הוא קרא כך.

תשובת מרן שליט"א: אפשר להגיד שהוא קרא סמכוני באשישות, אבל יותר מסתבר שהוא עשה רק שינוי קטן. כמו 'אשר כרת את אברהם', במקום 'אשר'. בשביל זה הבאתי קודם את הסיפור הזה. 'היום סימכוני באשישות'. סימכו אותי.

אפשר להגיד גם שהוא קרא סמכוני באשישות, בקמ"ץ במקום פתח, גם זה יכול להיות, כי הספרדים לא מבדילים ביניהם. ואכמ"ל.

בכל אופן, אמרנו פירוש נוסף, מהו 'עורבא פרח', הוא הפירוש הארבע עשרה, שזוהי חכמת העורב.

פירוש חמש עשרה, כותב בספר אלפא ביתא [ערך אשישות] של חכם אשכנזי בשם רבי משה קצנבלוגן. אני היום סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים, פירש רש"י דרשתי וחליתי. הוא אומר, לא משמע כן בלשון הגמרא, 'אני היום סמכוני', הדבר לא מסתדר היטב. ולמה הוא את המשך הפסוק מסיים 'רפדוני בתפוחים', מה הקשר? לכאורה הסיום מיותר. אכן בחולין הדבר לא כתוב, אבל הוא אומר שגם פירוש הערוך שאמרנו מקודם בשם רבינו חננאל, גם הוא דחוק. כנראה היה קשה לו, שזה מלשון עתיד, ולפי דבריך זה מלשון עבר. או שהיה קשה לו משהו אחר, שלכאורה מה קשור זה שסמכו אותי בישיבה לאשישות? סמכוני באשישות, כשסומכים מישהו עושים אשישות? כנראה היו עושים סעודה בזמן שהיו סומכים מישהו, אבל וכי זהו העיקר, למה נתפסו דוקא לזה?

ענוותנותו, השיב לו לרב אויא סבא דרך משל עורבא פרח, כמו לבני ערב אשר יקראו ותהלים קמ"ז ט"ו. ובפרט אם גם פרחו מעליהם. זה לא ברור שהעורב ממש פרח. כמו כן גם אני, אם גם דעתי צלולה עלי, אתה גדול ממני, וה' נתן לך חכמה ובינה, ובפרט שדעתי פרח ממני משוטט לעיין בשאלות מרובות שסבבוני היום, ודו"ק. דהיינו, רב הונא ענה תשובה זאת מרוב ענוותנותו. אתה רב אויא סבא, אינך צריך אותי, אתה גברא רבא, הקב"ה נתן לך הרבה שכל וחכמה, וגם אם הייתי פנוי ולא הייתי טרוד בשאלות, עדיין אתה מבין יותר טוב ממני. ועכשיו שאני עסוק, בודאי שאינני מסוגל לענות לך על השאלות שלך. לכן הוא ענה לו בסגנון זה, 'עורבא פרח'.

לפי דבריו יוצא שהפירוש כך, 'עורבא פרח', כמו שהעורב פורח מילדיו, כך גם שכלי פרח, דעתי משוטטת בעניינים אחרים, ואיני פנוי לענות לך עכשיו על הנושא הפרטי הזה שעליו אתה שואל.

ברוך ה', זכינו לחמשה עשר פירושים ב'עורבא פרח'. אולי זה בזכות חג השבועות, זמן מתן תורתנו, כפי שאמרנו, שצריך לעשות ציצים ופרחים בתורה. אשרי מי שעמלו בתורה. אלו דברים שמשמחים אלדים ואנשים. וגם, לְהִבְיִן מִשָּׁל וּמִלִּיצָה, דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוֹתָם וּמְשָׁלֵי אֵי וי. לדעת, שאפילו דבר קטן בגמרא, ממש שתי מלים, יכולות להיות בהם כוונות גדולות, וק"ו בנושאים אחרים.

המקום ב"ה יסייענו ויעזרנו ע"ד כבוד שמו, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741

לכשרות בד"צ "פעולת צדיק"

בראשות מרן הגאון

הרב יצחק רצאבי שליט"א

דרוש מפקח כשרות

למשחטת עופות בעיר פ"ת

עדיפות לבעל נסיון

בשחיטה ובבדיקות.

פרטים בטל': 050-4140741.

הודעה משמחת!

בעזה"י החל "שידור חי" של השיעור השבועי

מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

בכל מוצש"ק בישיבת חובות הלבבות רח' יואל 18 ירושלים.

תחילת השידור בשעה 21:45. פרטים בטל' 054-8476760.

ברוכים הבאים בשם ה'! מרכז "אוצר ספרי תימן" י-ם.